

SZÉKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PÁRT LAPJA

Megjelen hetenkint kétszer: vasárnap és csütörtökön.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Évesre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Községek, papok, gazdasági egyleti tagok és községi előljárók egész évre 8 K, tanítók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják.

Egy példány 10 fillér.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

BETEGH PÁL

SZÉPIROD. FŐMUNKATÁRS: FÜLEI SZÁNTÓ LAJOS

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:

Kossuth Lajos utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők.

Apróhirdetések szavankint 4 fillér-, vastagabb betűvel 8 fillérért más hirdetések olcsó árszabás szerint. Nyílt-tér sora 1 K.

M. kir. postatakarékpénztári cseque-számla 10.489. szám.

Gazdasági kérdés — nem politika!

Irta: Dr Bródy Ernő
orsz. képviselő.

Abban a mozgalomban, mely az országban megindult a magyar ipar felvirágoztatására, a magyar társadalomra és a magyar ipar és kereskedelemre nagy jelentőségű szerep vár.

Evtizedek óta be kellett tűrni abba a ténybe, hogy a magyar állam politizált akkor, mikor a magyar ipar és kereskedelem érdekeiről van szó.

A közjogi kapcsolat, mely Magyarország és Ausztria között fennáll, a gazdasági kérdést politikai kérdéssé játszotta át és fejlődött az a természetellenes helyzet, hogy a magyar állam nem azt nézte, mit kell tennie a magyar ipar megerősítése érdekében, hanem azt kérdezte: mit szól ehhez Ausztria? A vámterület közösségének fentartása lett az a bálvány, melyet a magyar állam életének intézői körül imádtak. — Mondhatnám azt is, hogy mesterségesen elnyomtak minden törekvést, mely a magyar ipar felvirágoztatását célozta, de ha ezt nem is mondom, annyi bizonyos, hogy megátalkodott merev passiv rezisztenciával nézték az „osztrák” ipar elbizakodott gögös térfoglalását, a hazai kézmű- és háziiparnak végelgyengülésben való haldoklását, az iparosok és kereskedők tönkretételét, elszegényedését, bukását.

Miért politikai kérdés az, hogy Magyarországon cserezzzen a timár, gyaluljon az asztalos, fonjanak a szövőszékeken?

Miért politikai kérdés az, hogy füstölögjenek a gyárkémények? Mi köze a politikának ahhoz, hogy a magyar iparos milyen anyaggal, szerszámmal dolgozik és milyen portékát ad a fogyasztó kezébe a kereskedő?

Viszont miért dolgozzék a szürszabó, a takács, a csizmadia, mikor vevőjéhez betoppan a mézesszájú osztrák vigéc s az idegen cafatot olcsóbban kínálja.

A gazdasági önállóság természet szerű feltétele az állami létnek. Tizedrangú operette-államok is hasonlóan rendezkednek be és maguk alkotják meg vám-tarifájukat. Szerbia is önálló! Magyarország pedig az osztrákok rabszolgája.

A törvényhozási szervezetnek kellett összeroppanni és az al-

kotmánynak kellett rombadölnie, hogy felismerhetővé legyen az örök igazság: Állítsuk fel a vámsorompókat a magyar iparért!

Anide a magyar államtól nincs remélni valónk, jöjjön helyére a társadalom felbuzdítása és fogadalma. A magyar társadalom alkossa meg az önálló vámterületet. Törvény nélkül és vám nélkül a lelkekben állítsuk fel a vámsorompókat. Ennek a tarifáknak csak egy tétele van: magyar iparcikket adunk el és magyar árut vásárolunk. A forgalomba csak honi gyártmány kerüljön, a kereskedő ne tartson külföldi portékát, a fogyasztó ne vegyen idegen ringy-rongyot s az iparos ne dolgozzék külföldi nyers anyaggal.

A magyar társadalom most kimondta: idáig nem töröttünk az al, hogy magyar árut veszünk-e, de ezen túl csak hõni termékeket vásárolunk. A lenézett magyar árut fogják ezentúl keresni — a kereskedőkön és iparosokon mulik, hogy meg is találják. Ha a kereskedők és iparosok rétegének minden egyes tagja tudatára jö annak, hogy boldogulásának kulcsát önmaga tartja a kezében, ha az egyéni sérelmeket alárendeli az egyetemes köz érdekének és egy nagy, impozáns munka-képes testület visszhangozza örömmel a társadalom szózatát: a föld-ből fognak kinőni a vámsorompók és az égből lesujtani a villámok, a melyek agyoncsapják a közös vámterületet és talpra állítják a magyar ipart.

A politikai helyzetről.

* Söpörgetés. A vármegyei tisztviselők tiszteletreméltó orsz. egye-sülete választmányi, illetve közgyűlést tartott. A gyűlésnek nagy fontosságot adott azon körülmény, hogy az egye-sületből egyhangulag hozott határozattal kisöpörte, kicsapta mind-azokat, akik a darabont-kormánytól tisztséget vállaltak — önző érdekből. A választmány és közgyűlés kizárta a következő darabont-alakokat: Nagy László volt szatmári alispánt, aki Szatmár vármegyében főispánságot, majd királyi biztosságot vállalt, Csapó Loránt volt pomázi főszolgabíró, aki Rudnay alatt alispáni állást fogadott el, Baditz Zoltán volt sopronmegyei főjegyzőt, aki főispánságot vállalt, Schmidt Dezső volt abaujmegyei szolgabíró, az abauji tisztikar egye-düli árulóját, Kazay László volt borsodmegyei aljegyzőt, aki alispánságot vállalt Zemplénben, Farkas László

volt csanádmegyei árvaszéki elnököt, Barna Sándor volt csanádi árvaszéki elnököt és Földesi János volt csanádi árvaszéki elnököt, akik Cseres-nyés megyefőnök szolgálatába sze-gődtek, R. Szabó Mihály volt esz-tergommegyei főjegyzőt, aki Hont-ban vállalt főispánságot, Antal La-jos volt pestmegyei aljegyzőt, Hindy Kálmán volt pestmegyei árvaszéki elnököt, Almási Károly volt kalocsai szolgabíró és Baross József közigaz-galási gyakornokot, akik Rudnay alatt magasabb állásra való helyet-tesítést, illetve kinevezést fogadtak el, azután Erődy Sándor volt ma-rostordai szolgabíró, aki Vozáry kir. biztostól fogadott el magasabb ál-lásra szóló kinevezést és végül Pá-ris Gábor nyugalmazott volt arad-megyei főszolgabíró, aki alispánsá-got vállalt Abaujban. Egy szavazat-tal valamennyi több szavazattal szemben kizárta még a választmány az egyesületi tagok sorából: Dubra-viczky László volt pestmegyei tisz-teletbeli főjegyzőt is és egyben ki-mondta a választmány, hogy a szat-mármegyei tisztikar azon tagjai, akik kinevezést elfogadtak — Nagy László kivételével — ismeretese-k nem lé-vén, azoknak az egyesületi kötelék-ből való kirekesztése tekintetében a választmány legközelebbi ülésén fog határozni. Reméljük, hogy akkor a derék vezetőség kiterjeszti majd fi-gyelmét azokra is, akik — ha épen kinevezést nem fogadtak is el, de a megyefőnököknek legkészségeseb-ben tették a szolgálatot, hogy ugy-nevezett „beiktatásuk” meg ne hiu-suljon Ilyen alakok sokan van-nak. Ezeket is meg kell bélyegezni, hadd ismerjünk reájok mindenkor a kartársaik által ütött szegénybélyeg-ről. Hiszen az ilyenek alattomosan, tolvajmódon a leggyalázatosabb áruló szerepet töltötték be. Méltóak tehát legalább annyira, hogy nevüket kar-társaik a szegyéntáblára jegyezzék. Mert a mennyire ismerni véljük őket, majd évek múltán, arra is ké-pesek lesznek, hogy önmaguknak vindikálják a nemzeti küzdelem si-kerét és a „szemét-nép” kidobását. Hiszen már most is el-elfeledkeznek szegényletes szereplésükről, mert hát a darabont-idő alatt és azelőtt any-nyira megvastagodott bőrük, hogy holmi „gyengébb” vesszőcsapásokat csak — vakarásnak képzelnek. Fel kell ébreszteni az öntudatot bennök, mert tévelyegnek és még nemsokára szükség lehet a becsületes tisztvise-lők rendithetlen hazafiságára. El a jobbra-balra kalandozó szegyénte-le-ekkel! Menjenek osztrák testvéreik-hez a haza ellenségei! Ne ítélkez-hessék a tisztességes hazafiak fölött tisztességtelen kalandor!...

* Dr Sebess Dénes országgyűlési képviselőt királyi ítélőtáblai bírónak nevezte ki a király s e minőségében az igazságügyminiszterumba osztják be, ahol az erdélyrészi ügyek vezetője lesz. Maros-Vásárhelyen tehát megürült egy mandátum mely-nek gazdája igazi lelkesedéssel töltötte be honatyai tisztét akkor is, mikor képviselő nem volt. Igen lé-nyeges dolog, hogy helyére valódi munkaerő kerüljön; olyan ember, aki gyakorlatból ismeri egy székely-földi képviselő hivatását, sőt nem-csak tudja ezt, hanem becsületes lelkiismerettel szolgálja is hazarészünk előhaladását. Nagyságos ur nálunk elég van; talán több is a kelletténél. A székely főváros közönsége, remél-jük — nem fogja szaporítani a címre vágyódó, de minden közérdekű pro-dukтив munkától irtózó Nagyságos urak számát. Olyan képviselőt vá-laszt, akinek tevékenységére az egész Székelyföld büszke legyen.

Kereskedő és iparos ember ke-vés van az országgyűlésen. — Nagy szükségét érezzük az e körbe tartozó eszmék hathatós propagálá-sának a legilletékesebb forum előtt. Szakáts Péter kereskedelmi és ipar-kamarai titkár közel egy emberöltőn át tanulmányozta székelyföldi vi-szonyainkat. Tudja, hogy a Székely-földön az ipart és kereskedelmet föl kell támasztani már-már a sir szé-lére jutott halottaiból. Vegyék te-kintetbe azt is, hogy Maros-Vásár-hely kereskedelme és ipara az ő lankadatlan munkásságának sokat, igen sokat köszönhet. Adjanak al-kalmat, hogy székely szíve, kitartó honszeretete érvényesüljön a ma-gyar képviselőházban. Okuk nem lesz megbánni. Az egész Székely-föld érdeke kívánja, hogy Maros-Vásárhely-jő példát adjon városaink-nak. Ha mi magunk nem teszünk iparunk és kereskedelmünk érdeké-ben, kitől várjuk a segítséget?...

* Csikvármegye főispáni székebe Kállay Ubul főispánt hétfőn nagy ünneppel iktatták be székely test-véreink. Ez alkalomból vármegyénk főispánja is táviratilag üdvözölte új kartársát, akinek nagy földadata van a szomszédos vármegyében. Főis-pánunk reumatikus bántalmi miatt — az ünnepségen megjelenni nem tudott. E helyett azonban követke-zőleg üdvözölte:

„Fogadd üdvözlémet. Nehéz munkához erőt és kitartást kívá-nok.

Ugron Ákos.

Különben a beiktatás 11 órakor történt meg és a törvényhatóság ne-vében Becze Antal alispán üdvözölte Kállay Ubul főispánt, aki nagy tet-zéssel fogadott székfoglaló beszéd-ben válaszolt. D. u. 2 órakor 400 teritékes ebéd, este pedig fényes táncmulatság volt.

* A főispánok karhatalmát, melyre a közelmúlt abszolutista kor-mány rendeletével Kristóffy József fe-jogositotta volt az akkori megye-főnököket, Gróf Andrássy Gyula belügyminiszter két rendelettel meg-szüntette. Egyiket az ország vála-mennyi csendőrpáncsnoksága, má-sikat pedig a honvédelmi miniszte-rium kapta meg.

* Az országgyűlés elég gyors tempóban tárgyalja le az egyes miniszteriumok tárcáját érdeklő folyó évi költségvetést. Eddig a közoktatásügyi és igazságügyi tárca költségvetését tárgyalták le, amelyek után a földmívelésügyi költségvetést veszik sorra. Az igazságügyi tárca költségvetésénél Polónyi Géza kijelentette, hogy maga is belátja a sajtótörvény revíziójának szükségességét és e célból mihamarabb szaktanácskozmányt hív egybe. A tegnapi ülésen elnöki előterjesztések, indítványok és interpellációk felolvasása, valamint a földmívelésügyi költségvetés tárgyalása volt napirenden.

Iparban a jövőnk.

II.

Iparra gyermekeinkkel!

A szülői kebelnek legdrágább kincse: gyermeke. Ennek élete fölött öröklik a bölcsőtől a sirig az édes jó anya, ennek jövőjeért fáradoz, végzi nehéz munkáját az édes atya. Mennyi álmatlan éjszakát szerez, hányszor fogja el aggodalom a jó szülők szívét, vajjon sikerül-e gyermekükből becsületes, munkaszerető jó embert nevelni? Olyan embert, a ki akár kezével, akár pedig eszével dolgozzék is, képes legyen úgy önmagának, mint a társadalomnak javát munkálni.

Valóban sok gondot okoz a gyermeke boldogságáért élni-halni tudó szülőnek, hogy tulajdonképpen melyik is lenne a legjobb út, a legbiztosabb irány, amelyen gyermeke haladva, egy olyan pályához juthat, ahol magának megelégedett, boldog életet biztosíthat; amely pályán, ha hajlamai vezették arra, tisztességes megélhetést, tisztességes nevet vihat ki magának.

A tudományos pályára készülők már vannak elegenden. Boldog-boldogtalan itt keresi boldogulását. Keresi mondom, de nézzük csak, hányan érik el?... Most a tehetség hiánya, majd a szülők szegénysége és a családi életben beállott különféle csapások, hányszor nem gátolják meg éppen akkor az ifjút a tovább-tovább haladásban, midőn már előtte a boldogulásnak csaknem minden útja zárva volt. Igazán sok ifju embernek,

különösen a szegényebb sorsuaknak, akik a tudományos pályára szánták magukat, — az élete hasonlít ama hajóhoz, amely éppen akkor jut zátonyra, vagy a melyet a tenger hullámai éppen akkor ronesolnak szét, midőn már-már közeledik a célhoz. Ily esetekben az ifju szívének mennyi édes reménye, a szülői kebelnek mennyi gondosan épült reménye semmisült meg egyszerre.

Azért édes jó szülő, aki gyermekeid boldogságában keresed fel boldogságodat, tedd a kezedet a szivedre s lelked mély megfontolásával válaszd meg a pályát, amelyre gyermekedet szántad.

Figyeld meg már kiskorától kezdve gyermekeid lelki életét. Hallgasd meg szívök dobbanását, kísérd figyelemmel hajlamait. A gondviselő Isten a szerető szülőknek nem késik újmutatásával. Biztosan kijelöli az irányt, amelyen haladva — szülői lelkednek legnagyobb öröme — gyermekeid jövőjének biztos alapját rakhatod le.

Nagyravágyás sohase vezéreljen. Bizonyos, hogy aki nagyot markol, keveset fog. Kicsiny kört keress, a melyben gyermekeidnek munkálkodnia kell s ha Istentől gyermeked szép tehetségekkel van megáldva, a zsenialitás utat tör magának.

Láttuk, hogy a tulipános láda festésétől a „Krisztus Pilátus előtt“-ig hosszú, küzdelemteljes az út, de nem megközelíthetetlen.

Ma, midőn kesergő szívvel látjuk, hogy a tudományos pályára szánt gyermekünk, a kiért annyit fáradoztunk, a kiért feláldoztuk vagyónkat, a kiért többi gyermekeink szájából elvontuk a falatot s még sem jut álláshoz, hanem mint végzett ember is már-már kiaszott pénzeserszényünkre szorul: valóban intő példa arra, hogy már elég volt az urhánomságból s hogy iparra gyermekeinkkel. Rövid idő alatt, kevés költséggel nevelhetünk gyermekeinkből embert a szó legnemesebb értelmében, akinek bár sokat kell izzadnia, de izzadásának jutalma elmaradhatatlanul a tiszta öntudat, nemesen érző szív és a becsületesen gondolkodó lélek.

Kicsiny ugy-e bár a kör, a melyben az iparos ember él?

Mindenkinek az élete ragyogó nap nem lehet, hogy az egész mindenséget bevilágíthassa. Elégedjünk meg azzal, ha gyermekünk kis, szerény munkakörben élve, becsülettel, lelkesedéssel tölti be hivatását. A tudós fejek csak a tervrajzát készítik meg a hatalmas, monumentális épületnek, mely akár a világ végeig papirosra maradna, ha a munkás kezek, az ipar emberei föl nem emelik azt.

Innen aztán nemzetünk szelid jövőjét is hiába tervezgetjük, hiába okoskodunk, ha arra való iparos nemzedékkel ipart nem teremtünk. Elhanyagolt iparunk föllendítésére, ha jó magyaroknak valljuk magunkat, szánjuk oda gyermekeink testi és lelki erőit. A mult legyen példa most, hogy a tudományos pályán, éppen a tulprodukción folytán, ifjainknak mily nehéz a boldogulása s így aristocraticus gondolkodás módunkkal, mint vontuk el ifjúságunkat az iparos pályától, a hol pedig a testi és lelki épség, a munkakedv vagyont biztosít, kedvessé teszi az életet.

Az államtól oly nagy áldozattal fentartott ipari szakiskoláinkban az út és mód meg van arra adva, hogy a szülők rövid idő alatt, ugyszólván ingyen juttassák gyermeküket kenyérkeresethez. Miért késnek a szülők ezen iskolába adni gyermekeiket...?

Talán csak nem azért, mert rangukon alólinak tartják azt, hogy gyermekükből egy tisztességes iparos váljék...?

Ha így volna, bizony csak sajnálnunk kellene különben minden jóra és nemesre fogékony népünk gondolkodás módját.

Spaller József.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kóborlások.

II.

A fa pezsgővé válik.

Tagadhatatlan tény, hogy a székelv évszázadokon át a fával küzdött, ebből kellett kicsikarnia lakóhelyét, szántóföldjeinek java részét. Röviden

kifejezve: mindig irtott. És e folytonos küzdelem bizonyos ellenszenvet fejlesztett ki benne; mintha csak ellenségét látná: pusztította, ölte.

Sőt e helyzetből kifolyólag majdnem egy barbárvonás alakult ki jellemében: az újabb ültetéseket és díszítéseket az utak és terek mentén valósággal rombolja. Ezt a sokáig elötte kimagyarázhatatlan, de történelmileg kifejlődött ellenszenvet használták fel ügyes alkuszok. Akkor vették meg pár koronáért az erdő-arányjogokat, mikor az a székelv előtt semmi sem ért. Ma pedig az arányosítás sok bekövetkeztével a tizezer holdakra menő erdő-eladások a Székelyföld egyes részeit valósággal felasztlják bele a pénzbe. Megtörtént, hogy udvarhelyi iparosok Gyergyóban csak azért nem tudtak vásárolni, mert az ezres banknótáiból visszaadni nem voltak képesek. Azonban ezek nagyon komoly dolgok!...

Kóborlásaim közben betértem Gyergyó metropolisának „Népkert“-jébe. Hiszen csak itt nyilvánulhat igazán a néplélek! Mindjárt egy kellemes tapasztalásban volt részem: Udvarhely tetemesen hozzájárul Gyergyó haladásához. Udvarhelyről ki-mustrált festett arcú Hébék emelték a hangulatot. Fehér harisnyás székelv legények mulattak. Leány az ölben, dal az ajkon, habzó, mámorító pezsgő a pohárban; folyik a nedű, ázik az asztal. Éljen az élet! Mulatság végén az ifju székelv Don Juan elegáns nemtörődomséggel fizette ki 300 koronás tartozását.

Hazamenet találkozok józan barátaival, akik szent irigységgel emlegetik ennek boldog helyzetét, mire a mi emberünk még mindig elegáns orrhagyon torkolja le: „Bolond beszéd! Ezt is megunja az ember.“ Ámde azért szívesen invitálja őket — ha már nincs a faluvégi korezmában pezsgő — néhány deci pálinkára. Pajtásai azonban akkorra akarják halasztani, ha majd kijózanodik. „Soká lesz az öcsém“ válaszolja és büszkén hajt tovább.

Mikor e jelenségek felett barátainak beszélgettem,ők szomorú

A „SZEKELY-UDVARHELY“ TÁRCÁJA.

A székelviek reáltörténete 1562—1691-ig.

Irta: Connert János, ford. Balásy Dénes.

(47. folytatás.)

A szabadosoknak a nemesség eleni eme haragját fölhasználták a jobb módu lófők, hogy az általános bomlás-zavarodásban jobbágyokat szerezzenek magoknak. Hogy ez sikerrel járt, bizonyítja az uzoni Béli Kelemen, háromszéki kapitány panasza.¹⁶² Háromszéken ugyanis a szabad székelviek nem akarták magok közt tűrni a nemesek jobbágyait. Levagdalták mind őket, mondották, ha szolgálni merészkednek és fenyegetődztek, hogy a fejedelem halálakor a nemeseket fölprítják mind, sőt Béli Ferencet már meg is ölték. Vannak lófők mondja Béli, a kiknek több székelv jobbágyaik vannak, mint neki és csak kevés vagy tán egy sincs is köztük, a kik jobbágyot nem szereztek volna s azokat Mihály vajda betörése óta birtokukban nem tartanák. Miért becsmerlik hát a fejedelemnél a lófők a szabad székelvből lett régi nemeseket? kérde Béli. Azért feleli Béli, mert azoknak jobbágyai nálunk vannak és jól meghiztak tőlünk a lófők.

Ha ez nem bizonyulna igaznak, akkor tegye le ő felsége hivatalából őt és büntesse halállal. A háromszéki jobbágybirtokosokról, sajnos! nincs lista számunkra, de van udvarhelyszéki lista, mely oldalvást megerősíti Béli állítását és itt csakugyan több lófő lett ezidőtől jobbágybirtokos. Innét 200 jobbágybirtokos közül 1627-ben csak 79 tartozott a nemesi rendbe, ellenben 121 a lófő rendbe, utóbbiakból is azonban csak 96-nak volt egy-egy, a többinek pedig csak 2—4 jobbágya.¹⁶³ Ha meggondoljuk, hogy a zsellérek nincsenek ezek közé számítva, akkor az udvarhelyszéki lófők jobbágyait ebben az időben nagyobb számúnak kell tartanunk, mint 1601 előtt volt, még nagyobbak a háromszékiekét, mert ott Béli tudósítása szerint is a lófők jobb lábán álltak, mint a többi székelvben. Hogy a lófők között volt sok hitvány gazda is, levitézett ember, kik a jobbágy állapot felé dőltingeztek, megérthető, ha arra gondolunk, hogy a következő időkben általán sok darabontot, sőt jobbágyot is tettek meg lófőnek, mert közülök sokan nem bírtak annyi vagyonnal, hogy hadba tisztességesen fölfegyverkezve mehessenek.¹⁶⁴

Az 1650 utáni háborus idők a lófők is erősen megviselték. 1659-ben a székelviekre is adót vetettek, hogy a tatárfogságba esteket kiválthassák. Minthogy pedig úgy a lófők, mint darabontok közt sokan voltak, a kik adót fizetni nem tudtak, azért az országgyűlés ezeknek megengedte, hogy az adó erejéig másoknak „elkössék magokat, azaz: kölcsönözhetek pénzt valakitől az adóösszeg erejéig s ezért aztán a hitelezőkhöz beszegődhetek jobbágyoknak. Ha pedig az adósságot nem tudták visszafizetni, akkor nekik esztendőnként a jobbágyszolgáltatásra egy forint volt felszámítható. Mindazáltal a jobbágyságba menés bármely okból is szigorúan meg volt tiltva s ha lófő vagy darabont annak ellenére cselekedett mégis, akkor elköltését semmisnek nyilvánították.¹⁶⁵ Már 1664-ben keservesen panaszkodnak az adósszedők, hogy a székelviek fizetni nem tudnak s hogy a Székelyföldön mind nagyobb lesz a kívándorlás.¹⁶⁶

Ezek szerint a 17. században a lófőknek csak kicsiny része állott jobban anyagilag, mint a 16. században, viszont a többség a súlyos haditerhek és a török-tatár pusztítások következtében mind szegényebb lett. Ebből magyarázható meg, hogy a lófők a 17. században ren-

dileg darabontokhoz közelebb állottak, mint a nemesekhez. A nemesi predikatum nem ritka ugyan az oklevelekben, így pl. 1668-ban is lófő nemességről van szó,¹⁶⁷ ez azonban nem sokat jelent, mert nevezik a darabontokat is nemeseknek,¹⁶⁸ a mennyiben ez a cím minden szabad székelvt megilletett, mert hiszen nemesi szabadságokat élveztek és fegyverrel szolgáltak. De hát nemeseknek vármegyei értelemben ettől fogva és alapjában véve mégis csak a régi főnépek tekinthetők és a nemeslévéllel ebbe a rendbe emelt ugynevezett ármálisták, a fegyveres szolgálat terén nemesítették. A székelv széki lófők kezdenek elkülönülni a vármegyei szabásu nemesektől formailag abban, hogy nekik is, mint a darabontoknak, címerök nem volt. Ebből a korszakból nincs egyetlen eset, mikor egy székelvnek, a kit a lófők rendjébe tettek, nemességi címert adtak volna. Ősi módon nem is a cím és forma volt a döntő, hanem döntő volt a lényeg, vagyis a vagyon, az adómentesség és a fegyverfoghatóság. A lófők mindennemű adómentességéről gyakran van szó, de címer adományozásról a lófők részére soha.¹⁶⁹

(Folyt. köv.)

mosollyal felelték, hogy ez még a szolidabb fajtájú eset. Bizony uszik a vagyon a székely lábai alól. És néhány év múlva? . . . Vigasztalásul megmutatták a libapásztor, aki napernyő alatt terelgette nyáját.

Ezt tinektek csak példakép mondom!

Tövis.

— **A kormány és az erdélyrészi kiállítás.** Darányi Ignác földm. miniszter az idei szeptember elején tartandó kolozsvári országos állat- és gépkiallítás az eddigi erdélyrészi kiállításoknál jóval nagyobb támogatásban részesítette úgy, hogy már csak a díjaknak jóval nagyobb száma és összege is eklatáns bizonyítékát képezi ezen már közel három évtized óta rendszeresített erdélyi országos kiállítások jelentőségének és fontosságának. A kiállítás állatosztálya az eddigi bejelentések szerint másfélszer oly népes lesz, mint az előző 1903. évi. A géposztályra idáig 68 bejelentés történt.

— **Tanulmányut.** Kalicza Erzsi festőiskolai növendék, akit pár évvel ezelőtt vármegyénk akkori főispánjának ajánlása mellett vettek föl az állami festőiskolába, most külföldi tanulmányuton van. Előbb Bécsbe, majd Prágába fordult meg. Tegnap pedig Drezdába indult növendéktársaival. A művészi érzékkel és hajlamokkal bíró festő pályáján oly kiváló szorgalommal haladt előre, hogy ezuttal, mint állami ösztöndíjas teheti meg külföldi tanulmányutját. (Mult évben itthon nyaralt és városunkból igen szép részleteket örökített meg festő-csodáival).

— **A kereskedelmi miniszterium új műszaki szakosztálya.** A kereskedelmi miniszter az ipari és kereskedelmi szakosztályokba eddig elszórt technikai személyzetet egy ipari műszaki osztályba egyesítette, melynek ügykörébe a gyáralapítások, vám- és kereskedelempolitikai ügyekben technikai szempontból való közreműködés stb. tartozik. Az osztály vezetésével Edvi Illés Aladár, felsőipari iskolai igazgatót bízták meg.

— **Maros-Vásárhely** a közelebbi időben nagy fejlődésnek indult. Szébbnél szébb épületek emelkedtek s még mindig foly a lázas építkezés. Gyönyörű piacterét aszfalt burkolattal látják el. Ez a munkát most van folyamatban. Igen előkelő hely lett a László György étkezője is, hol pár évvel előbb egy kis vendégfogadó volt. Most fővárosi színvonalon álló, nagyszabású épület díszleg helyén s valóban meglepő haladást mutat az egész város képe. Dr. Bernády polgármester annyira buzgólkodik e téren, hogy néha még maga is az építők mellé áll és szorgalmasan vágja a földet. Jól mondja a közmondás, hogy a milyen a pásztor, olyan a nyáj. Alkalmazható a vezetőik mindegyikére és így a városokéra is ezen mondás: Milyen a polgármester, olyan a város...

— **Jutalomdíjak — életmentésért.** A belügyminiszter Nagy György kádicsfalvi lakosnak, aki folyó évi május hónapban saját életének kockáztatásával három emberéletet mentett meg a Nagyküküllőbe való belefulástól 157 K 50 fillért; Dömös Lajos körispataki lakosnak pedig

egy emberélet megmentéseért 52 K 50 fillért utaltványozott.

— **Iparosok segélyezése.** A székelyföldi kereskedelmi és iparkamara Maros-Vásárhelyt mostanában inkább felénk fordította figyelmét és a vármegyénkből hozzá folyamodók ügyeit is jóakaró pártolásban részesíti. Most özv. Virág Bálintné kapta meg kamaránk ajánlása folytán a Goldberger-féle 300 koronás ösztöndíjat. Különben a kamara általában igyekszik érdekeinket fölkarolni, de a legnagyobb baj onnan van, hogy iparosaink szervezkedve nincsenek és így ohajtásaikat a kamara minden esetben nem tudhatja. Mert hát írva vagyon, hogy: néma gyermeknek még a legszeretőbb anyja sem érti a szavát.

— **A magán laboratoriumok szakvéleménye.** A földmívelésügyi miniszter rendeletileg kimondta, hogy a belügyminiszter által közegészségügyi szakvizsgálatok teljesítésére feljogosított magán laboratoriumok vegyelemzési szakvéleménye az 1891. XLVI t.-c. határozmányai szerint büntetendő terményhamisítási kihágások megállapítására, bizonyító erővel nem bír.

— **Heves Béla** szintársulata hét-főn este zárta be a nyári szini évadot Marosvásárhelyen, hova városunkból ment volt. Heves december közepén megy ismét vissza Vásárhelyre.

— **Siófokon** — mint onnan értesítenek — az idén roppant kevés vendég van. Ezernél több lakás üres. Az idő hűvös.

— **A meszesgödörbe fult** a hó 16-án Barabás Sándorné Rebeka nevű 2 éves leánykaja. A szerencsétlenség okát az anya gondatlanságában vélik föl találni, akit ezért bíróság elé állítanak.

— **Párti üzletek végeladása.** A kereskedelmi miniszter f. évi 37,981 sz. határozatával kimondta, hogy a nem a rendes kereskedelmi árusítás keretében folytatott, hanem üzleteknek adás-vételével foglalkozó kereskedelmi üzletre az ipartörvény 52 §-a szerinti végeladási engedély nem adható. Megtagadandó az ipartörvény szerinti végeladási engedély akkor is, ha a körülmények az üzlettel való teljes felhagyás szándékát nem teszik kétségtelenné.

— **Oreskovics állapota.** Mint a marosvásárhelyi „Szabadság” c. függetlenségi napilap értesít: Oreskovics Jenő rendőralkapitány állapotában hétfő óta javulás állott be; teljesen jól érzi magát. Orvosai megengedték, hogy jó ismerősei meglátogassák. Dr. Spányik József, a sebesült alkapitány apósa, aki közelebről odautazott, még mindig hűen ápolja vejét, kivel leányát is kibékítette. Dr. Spányik házat vesznekik Vásárhelyen s talán ő maga is odaköltözik.

— **Kisgazdák állami szubvencionálása.** Egyik fővárosi ujság ismételtén azt írta, hogy a földmívelésügyi kormány utasította a törvényhatóságokat, hogy írják össze a legszegényebb földmivészeket, mert kormánysegítséget akar közöttük kiosztani. Ilyen, de még legtávolabbról hasonló intézkedéseket sem tett a földmívelési kormány, amint a dolognak alaposan utána jártunk és meggyőződünk. A földmívelésügyi kormány, mint a Bud. Lev. ezt konstata-

tálja már régen támogatja a szegény földmivészeket vetőmaggal, baromfival, csemetével, a közsegeket tenyészállatokkal, ingyen vagy kedvezményes áron. E tekintetben a mostani költségvetés pénzügyi bizottsági tárgyalásánál is megkérte a szokásos felhatalmazásokat. Talán ez volna az alapja az említett híresztelésnek. Annyi bizonyos, hogy a földmívelésügyi miniszter ezt a régi eljárását soha sem számította szociálpolitikai munkái közé.

— **Az E. K. E. képes folyóirata.** A beállott utazási és furdődíszak alkalmából diszes füzet alakjában jelent meg az „Erdély” legújabb 5—6 száma, melyhez a szovátai Medvetó című sikerült színes műmelléklet van csatolva. Ürmössy Sándor Homoródkarácsonfalván lakó székely festőművésztől és 12 fénykép felvétel és tollrajz tartitja a runki szorosról, Tusnádfürdőről, az oláh temetők kopjafáiról, Segesvárról és Szovátáról megírt közleményeket. A vezető cikkelyben Dr. Hankó Vilmos ismert balneológusunk a tulipán jegyében hívja fel a furdőző közönség figyelmét az erdélyi furdők fölkarolására, majd Hangay Oktáv, Vischer János, Téglás István, Tanács József, Dr. Szádecky Lajos, Dr. Herrmann Antal érdekesebbnél-érdekesebb cikkelyei szolgálják országreszünk természeti szépségeinek és néprajzi sajátosságainak ismertetését és a turistakékv fokozását. A Különfélék rovatában az E. K. E. ujonnan megjelent angol kalauzáról, Mátyásházi képeslevezőlapon kiállításról és a f. évi kirándulásokról, nemkülönben a révi osztály közgyűléséről veszünk hírt, közben pedig könyvismertetések és egyéb közérdekű apróságok foglalnak helyet a tartalmas füzet hasábjain. A kiválóan sikerült runki fényképfelvételék Dunky Elek műérzékét dicsérik. Az Erdélyt 6 korona évi tagdíj fejében ingyen kapják.

— **Elvi határozat a betegsegélyző pénztárakról.** A belügyminiszter elvi jelentőségű határozatként kimondotta, hogy abban az esetben, ha valamely egyéni vállalatnak betegsegélyző pénztára van, és a vállalat átalakul részvénytársasággá, akkor ennek a jelzését a pénztár címében fel kell tüntetni és erre külön kormányhatósági jóváhagyást kell ki-
eszközölni.

Közbirtokossági ügyek.

A székelyföldi közbirtokosságoknak lapunk közelebbi (52-ik) számához mellékelve megküldöttük a magyar országgyűléshez intézendő emlékiratuk tervezetét. Feldoboly és Bölön (Háromszékmegye) közbirtokossága teljes közgyűlésben a kérvény-tervezetet immár tárgyalta és ebből kifolyólag az utóbbi a következő meleg hangú levelet intézte a „Székely-Udvarhely” szerkesztőségéhez:

Tekintetes Szerkesztőség!

Hálás köszönettel fogadtuk az 52. számú lappal megérkezett kérvénytervezetet, mely az országgyűléshez lesz felküldendő. Teljes erdőbirtokossági gyűlésünkkel közöltük és pontosan felolvastuk s az abban foglaltakat változtatlanul magunkévá tesszük. E nagy fontosságú

emlékiratból látjuk, hogy a tek. szerkesztőség nemcsak igérte az erdőbirtokosságoknak, hanem ha a jóságos Isten segedelme önökkel lesz, tesznek is.

Kérjük a jó Isten segedelmét, hogy hajthassák végre ezen igen, igen fontos és nagy kérdésű, a székelységet a nyomorúságból kiszabadító ügyet.

Bölön, 1906. július 10-én.

Tisztelettel:

Kisgyörgy Miklós,
kb. pénztárnok.

Ezuttal ismételtén kérjük a báró Orbán Ottó közbirtokossági elnök és a „Székely-Udvarhely” szerkesztősége által megindított mozgalomhoz eddig csatlakozott székelyföldi összes közbirtokosságokat, hogy a megküldött kérvénytervezetet azonnal vegyék tárgyalás alá. Vitassák meg az abban foglaltakat és megjegyzéseiket velünk sürgősen közöljék. Az észrevételek legkésőbb folyó hó 20-áig a „Székely Udvarhely” szerkesztőségéhez annál is inkább beküldendők, mert a későn érkezők az idő rövidsége miatt figyelembe nem vehetők. Cím: „Székely-Udvarhely” szerkesztősége Székelyudvarhelyt, Kossuth Lajos utca 31. szám. A kérvénytervezetet csak akkor küldjék hozzánk vissza, ha azon módosítást tettek. Másképpen elég az egyszerű értesítés, hogy a szöveghez hozzájárulnak s azt elfogadják.

CSARNOK.

Mese a tulipános-estéről.

— Hátha megtörtént. —

(Folytatás és vége.)

Mindnyájan bajszunk alá mosolyogtunk, csak Keszegfi, aki a legnagyobb Paduc leánynak udvarolt, az irigy mamák véleménye szerint is már komolyan, mélyedt el komoran gondolataiba és újból alkalma nyílt egy rövid fejbéli számvetést csinálni, a sok álmatlan éjen 7-felét osztogatott jussot most már legjobb esetben 8 felét osztani s belátni, hogy ha az osztó szám még sokáig szaporodik, akkor a legénykori adóságot a komoly férfi korba is befognak nyulni.

Utunk további folyamán beigazolást nyert Csuka bácsi elejtett megjegyzése. Paducné a folyónak egy csendes öbölserű helyén valamit sugott Ráknénak — mert nálunk a rákok nemcsak orvosok és szabók — s a két jó asszony észrevétlenül visszamaradt a csendes öbölben.

Szegény Paduc kisasszonyok majd föld alá sülyedtek szégyenükben s egyikük, a legfiatalabb, öngyilkossági kísérletet is tett, az által, hogy a Marosból a hernyó-állomány tanulmányozása végett vizünkbe kiküldött és társaságunkhoz csatlakozott harcsának, ásitás közben a szájába akart ugrani, de Csuka bácsi, ki a mama elmaradása után a lányok feletti gárdirozást — ez egyszer honoriárium nélkül — elvállalta, idejekorán visszarántotta a szerencsétlent, Keszegfinek nagy dühére, ki villámgyorsan újból egy fejbéli számítást csinált az öngyilkosság sikerültének esetére.

Utunk buja füzesek között vezetett, melyeknek ingó leveleiről bőven hullott az esés közén.

Még csak annyit, hogy Bögöznél elfogott mindnyájunkat a honfábat a közelmúlt politikai viszonyai és vezető emberei iránt és a vizet hatalmasan felzavartuk.

A már fáradtan pihegő keblek új erőt nyertek, a mint elhagyva Bika-falvát és Boldogfalvát, megpillantottuk az ünnepelni készülő várost. A kollegium-kert hidjánál rövid tanácskozást tartottunk s azután szép rendben befordultunk az ott beömlő nialom-árokba, minthogy az volt az ünnepély színhelyére vezetendő út. Alig usztunk itt pár száz lépést, Kárász, aki a történelemben felette járatos, valamit sugott vezető elnökünk fülébe; ez meghatottan vette le kalapját és meleg szavakkal parentálta el a parttól nem messze fekvő ház építése alkalmával méziszonyban ezer számra elhalt testvéreinket. A könyekig meghatott társaság a helynek emlékoszloppal való megjelölését határozta el. A végrehajtó bizottság meg is alakult nyomban s első feladatává tűzte ki, hogy hazaérkezése után átiratot intéz a hódokhoz egy hatalmas oszlopnak minél jutányosabb áron leendő elkészítése iránt.

A gyász-ünnepély után felusztunk a nagy szinterem mögé, hol elnökünk kijelentette, hogy az estély csak 7 órakor kezdődve, ki-ki elszorakozhatik addig tetszése szerint. Én a városba parázs-kirándulást tervező kis társasághoz csatlakoztam, mely majdnem kizárólag ifju szerelmes-párokból állott, kik alig várták, hogy egy kicsit az öregektől távol kibeszélhessék magukat. — Köztünk volt a legnagyobb Paduc-lány is Keszegfi, kiket a sasszemű garde-dames szerepet játszó Csuka-bácsi majdnem visszaparancsolt a kirándulásról, — szerencse, hogy eközben az öreg urat egy, a német vizekből közénk szakadt Madár-fejű hal, nagy gyorsan elcsipte — tarokkozni.

Mi, a városba kirándulók, visszausztunk a fő-ágba és a Szombatfalvi hidnál négyes sorokban beusztunk a Vargapatakba. Felfelé vergődve a piszkos-habokban, sikerült utközben eldöntennünk azt a kérdést, hogy miről nevezték a patakot »Vargának. Némelyek, a kik az orthographiában jártasok, azt állították, azért, mert sok varga-betűt csinál, görbén folyik. Mások, kik a szakács-művészethez értettek és jó orruk volt, váltig erősítették, hogy a — szagjáról kapta a nevét.

Szavazás után az utóbbi elmélet győzött, melynek hatása alatt jobbnak láttuk kirándulásainkat gyorsan beszüntetni, mert az első nézet hívei is kezdték már az orrukat befogni. Csak visszatérésünk után vetjük észre, hogy a Paduc-leány és Keszegfi eltűntek. Csuka-bácsi ebbeli dühében úgy vágta a »Skviz«-t a német vizekből ideszakadt lovaghoz, hogy az menten megnémult.

Különben nagy víz-jogász lévén, a rendőrség értesítését fölöslegesnek tartá, mert a Varga-patak vizét huzamosabb ideig csak patkányok tudják kiállani s erősen remélte, hogy a szerelmes pár kénytelen lesz

rövid ott mulatás után visszatérni. Ugy is történt. Alig brekegték a kollegium-kert békái esti 7 órára, az ifju pár már közöttünk volt újból s Csuka-bácsi aggódó kifakadásaira őszintén megvallották, hogy a városba való kirándulásunk alkalmával éhesek lévén, betértek egy nagy történelmi névről elnevezett vendéglőbe — zsiros kenyérre.

Eljövén a 7 óra, elnökünk kiadta a rendelkezést az estélyre való bevonulásra. Mert határozott komoly szándékunk volt, hogy részt veszünk a tulipán-estélyen. Mi, magyar halak, akik magyar levegővel telített vizet szívunk, szégyennek tartottuk volna, hogy meg ne jelenjünk a szent nemzeti jelvény szerény ünnepén.

Voltak ugyan közöttünk is, kik váltig emlegették, hogy biz ok nem mennek be az estélyre, mert névre szóló meghívót nem kaptak; mások meg azért vonakodtak, mert ok olyan helyre, hol nemcsak halak, hanem mindenféle más osztálybeli állatok is vannak — nem mennek. A komolyabbak erősen kapacitáltak s hangsúlyozták, hogy a nagy cél előtt el kell aludniok a kicsinyes, személyes érdekeknek. Szakasztott olyan volt e jelenet, mint a milynek ilyen alkalmakkor nálatok pirosvérűeknél játszódna le.

Volt azonban a társaságnak egy oly része, melynek aggályait nem kicsinyelhetjük. E részt a papiros-mérgezés következtében elhunyt áldozatok hozzátartozói képezték, bánatos, feketeruhás alakok, akik a nemzeti eszme iránt való hódolatok folytán félretették néma, mozdulatlan fájdalmaikat s elzarándokoltak velünk a nagy utra, de kikötötték, hogy csak azon feltétel alatt vesznek részt az estélyen, ha az, kinek nyomdájából az átkos cseh papiros kikerült, nem lesz jelen az ünnepélyen.

Rövid tanácskozást tartottunk s beláttuk, hogy a gyászosoknak igazuk van s a fájdalom által indokolt jogos aggályt természetesnek találván, kimondottuk, hogy szolidarisoknak valljuk velük magunkat s ha társaink szomorú halálának okozója szintén jelen lesz az estélyen — nem megyünk be a terembe, hanem néma áhitattal, mostani tanácskozásunk színhelyén fogjuk végighallgatni a nagy terem ablakain keresztül kihallatszó programot s aztán rövidke táncsal befejezve az ünnepélyt, hazafelé vesszük utunkat.

Nyomban ki is küldtünk egy rákot, — mert nálunk a rákok önkéntes tüzoltók is — hogy mászszék fel a terem falán az ablakig és ott nézzen széjjel, hogy részt vehetünk-e az estélyen. Rákunk felkuszott az ablakig, de alig pillantott be rajta, hanyatt-homlok visszaesett a mélybe s szörnyet halt. Másodszor legkitünőbb mászónkat, aki a legutolsó tüzoltó-verseny alkalmával egy drb 10 koronás aranyat nyert jutalmul, küldöttük ki. Ez is majd hanyatt esett ijedében, amint benézett s jelentette, hogy a teremben van az, aki miatt az estélyen meg nem jelenhetünk. Így hát a hold játszi fényénél félkört alkottunk a szinterem felé s áhítattal hallgattuk a szivhez szóló

programnak az ablakon hozzánk szűrődő számait...

Éjfél már elmúlt, mikor pajzán jókedvvel felszedelőzködünk, hogy hazafelé vegyük utunkat.

Hirtelen felébredtem. A nap magasan járt már az égen s torkom ki volt száradva. Körülnéztem; a hosszú mezőn én voltam egyedül s körülöttem néma csend; csak egyik hab kergette a másikat halk zsongással...

Az álom még annyira agyamban volt, hogy önkénytelenül kerestem a mesemondó halamat. Nem volt sehol. Nem is lehetett; hiszen ahalak némák, nem beszélnek. Tehát álom volt, mese volt az egész. De az álom eszembe juttatja a Tulipán-estélyt s most már ébren folytatom gondolataimat. Miért volt csak kevesek estélye a mindenki számára rendezett Tulipán-estély? Miért tudták csak nagyon kevesen, még az estély napját is, mikor már az 1000 meghívónak szét kellett volna röpdülnie palotákba és kunyhókba, hogy Székelyudvarhely város a tulipán-eszme ébrentartására és öregbítésére ünnepet rendez?

Igen, az 1000 meghívó. S újból az álom jut eszembe s az álmok nem mindig hazudnak. Az 1000 meghívó szép csendesen leuszott a Varga-patakon, onnan a Küküllőbe, hogy szétmálva a mohó halaknak legyen tápláléka, a helyett, hogy gyors szárnyakon szétrepült volna palotákba és kunyhókba és nagy ünnepélyre kongatta volna össze Thalia templomába a város öregét ifjait, szegényt és gazdagot egyaránt...

Kiadja: Betegh Pál és Társa újságkiadó intézete.

Nyári menházvezető

kerestek a székelyderzsi iskolához. Fizetése havonként 40 kor. Az állás azonnal elfoglalandó és szept. 1-ig tart. Felügyelő bizottság.

Jó házból való fiu ki a gymnasium III. vagy IV. osztályát végezte gyakornoknak felvétetik Márk Testvérek tüzser- és fonalkereskedésében Székelyudvarhelyt.



Mindenféle bélyegzők

gyári áron és leggyorsabban szerezhetők be

Betegh Pál és Társa

könyv-, papír-, író- és rajzszerkesztésében Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca. 31. sz.

Keletbélyegzők önnedvezővel; »Mercur« keletbélyegző forgatható ruggyanta szalaggal; »Hungaria« keletbélyegző ruggyantából; »Egyetemes önnedvesítő« könnyű szerkezet, egészen rézből és rézlehből, álmányozva; »Monitor« önnedvező, számozó és lapszámozó gépek.



A székelyudvarhelyi Önkéntes tüzoltó egyesület

8 fizetési **órli állásra** havi 32 korona fizetés mellett pályázatot hirdet. Kiszolgált hadkötelesek előnyben részesülnek.

Pályázati kérelmek július hó 25-ig a parancsnoksághoz beküldendők.

A Parancsnokság.

CLAYTON & SHUTTLEWORTH LTD
Budapest, Váci-körút 63,
által a legjutányosabb árak mellett ajánlatnak:

Locomobil és gőzcséplőgépek,
szalmakazalozók, járgány-cséplőgépek, lóhere-cséplők, tisztító-rosták, konkolyozók, kaszáló- és aratógépek, szénagyújtók, boronák, sorvetőgépek, Planet Jr. kapálók, szecskavágók, répavágók, kukorica-morzsolók, darálók, őrlőmalmok, egyetemes aczél-ekék, 2- és 3-vasu ekék és minden egyéb gazdasági gépek.